

TÜRK CİLT SANATINDA “SOĞUK ŞEMSE” TEKNİĞİ VE KAYSERİ RAŞİT EFENDİ YAZMA ESER KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN “SOĞUK ŞEMSE” CİTLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ebru ALPARSLAN¹

ÖZ

Türk Cilt Sanatında, kitap ciltlerinin üzerine yapılan güneş biçimindeki süsleme motifi “Şemse” olarak adlandırılmaktadır. Yazma eser ciltlerinde görülen şemseler; uygulama üslubu ve şemselerde kullanılan motiflere göre farklılıklar göstermekte ve farklı isimlerle anılmaktadır. Bu çalışmaya konu teşkil eden ve yazma eser ciltlerinde görülen “soğuk şemse” tekniği; “hazırlanan şemse kalıbının yıldız kullanılmadan doğrudan doğruya cildin üzerine basılması” suretiyle yapılan ve Türk Cilt Sanatında oldukça fazla uygulanan bir şemse tekniğidir. Bu çalışma, Kayseri’de ilinde bulunan; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamında sözü edilen kütüphanede bulunan, Türk Cilt Sanatı ve Türk Süsleme Sanatı açısından oldukça önemli bir değeri olan, asırlar öncesine uzanan geçmişi ile milli miras niteliği taşıyan yazma eser ciltleri üzerinde çalışılmıştır. Özellikle “Soğuk Şemse” tekniği uygulanarak süslenmiş olan yazma eser ciltleri; yapımında ve süslemede kullanılan materyal ve süslemede kullanılan motif ve kompozisyon özellikleri açısından incelenmiş, toplam 9 adet yazma eser cildi fotoğraflarıyla belgelenerek tanıtılmaya çalışılmıştır. Söz konusu yazma eserlerin; kapsam, dönem ve eser isimleri gibi niteliksel özelliklerine ilişkin bilgiler, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu arşiv envanterlerinde bulunan veriler esas alınarak düzenlenmiş ve açıklanmıştır. Çalışma kapsamında incelenen deri ciltlerin; Osmanlı Döneminden günümüze ulaştıkları ve dönemin üslup özelliklerini ve teknik gücünü temsil ettikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Cilt Sanatı, “Şemse”, “Soğuk Şemse”, Deri Cilt, Yazma Eser.

¹Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, ebrualparslan06(at)gmail.com.

TECHNIQUE OF "COLD SUN" TURKISH BOOKBINDING ART AND A STUDY ON "COLD SUN" BOOKBINDINGS LOCATED IN KAYSERİ RAŞİT EFENDİ MANUSCRIPT WORK LIBRARY

ABSTRACT

In Turkish Bookbinding Art, the decorative motif in the form of a sun on the bookbindings is called "Şemse"(Sun). The suns seen in the manuscript work bookbindings; the style of application and the motifs used in the drawings, and are referred to by different names. Techniques of sun decoration on leather bookbindings covering manuscript works; the periods they belong to, the motifs used in the drawings and the style of practice, and are referred to by various names. The "Cold Sun" technique, which is the subject of this study and seen in the manuscript works; "Is a topical ornamentation technique which is made by "pressing the prepared pencil mold directly on the leather without using gilding" and highly-applied way in Turkish Bookbinding Art. This study was carried out in Kayseri province; The Ministry of Culture and Tourism has been carried out in Raşit Efendi Manuscript Works Library. In the library mentioned in the scope of the research, manuscripts on works bookbinding that bear the qualities of the national heritage have been worked on with the history which is a very important value in terms of Turkish Bookbinding Art and Turkish Ornamental Art. Especially manuscript bookbinding of works adorned with the technique of "Cold Sun"; the material used in construction and decoration, and the motif and composition characteristics used in the decoration were examined and a total of 9 manuscript works were tried to be documented with their photographs of the bookbinding. Accordingly, the manuscript works; information concerning the qualitative characteristics such as work periods and names, Culture and Tourism Ministry of Turkey Authoring Works Agency organized on the basis of archive data in the inventory and explained. Leather bindings examined within the scope of this study; it was determined that they arrived at the Ottoman period day by day and represented the stylistic features and technical power of the period.

Keywords: Turkish Bookbinding Art, "Sun", "Cold Sun", Leather Bookbinding, Manuscript Work.

Alparslan, E. (2018). Türk Cilt Sanatında "Soğuk Şemse" Tekniğı ve Kayseri Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan "Soğuk Şemse" Ciltler Üzerine Bir Araştırma. *ulakbilge*, 6 (21), s.193-206.

1.Giriş

Bu çalışma, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Konya Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak Kayseri İlinde hizmet vermekte olan Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde yürütülmüştür. Yüzyıllar öncesine uzanan köklü geçmişi ve sahip olduğu tarihsel, kültürel ve sanatsal değerleri ile Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesi koleksiyonunda; Arapça, Farsça, Türkçe dillerinde olmak üzere 8520 adet el yazması ve basılı eser bulunmaktadır. Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan yazma ve basılı eserler; Kur'an-ı Kerim, İslam Dini, Dini İlimler, Hadis, Tefsir, Tasavvuf, Tarih, Coğrafya ve Matematik gibi farklı alanları kapsamaktadır (Anonim 2018). Araştırma kapsamında sözü edilen kütüphanede yapılan incelemelerde; Geleneksel Türk Sanatları/Kitap Sanatları içerisinde yer alan; cilt, ebru, hat, tezhip ve minyatür gibi sanat dallarını temsil eden değerli ve seçkin eserlerin bulunduğu ve muhafaza edildiği belirlenmiştir. Bu eserler; yüzyıllar öncesine uzanan köklü geçmişi ile Geleneksel Türk Sanatlarının ulaştığı düzeyi göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında, söz konusu kütüphanede bulunan, Yazma Eserler Kurumu arşiv envanterlerinden elde edilen verilere göre Osmanlı Döneminden günümüze ulaştığı belirlenen el yazması eserlere ait deri ciltler üzerinde çalışılmıştır. Deri ciltler; şemse süsleme teknikleri açısından incelenmiş, özellikle “Soğuk Şemse” tekniği uygulanmış deri cilt örnekleri üzerinde çalışılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen yazma eser ciltleri; yapımında ve süslemede kullanılan materyal ve süslemede kullanılan motif ve kompozisyon özellikleri açısından incelenmiş ve toplam 9 adet yazma eser cildi fotoğrafları ile belgelenerek tanıtılmıştır. Ayrıca, söz konusu yazma eserlerin; kapsam, ait oldukları dönemler ve eser isimleri gibi niteliksel özelliklerine ilişkin bilgiler, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu arşiv envanterlerinde bulunan veriler esas alınarak düzenlenmiş ve açıklanmıştır.

2. Araştırma Bulguları

2.1. Şemse Motifi, Şemse Teknikleri ve “Soğuk Şemse” Tekniği İle İlgili Kavramsal Bilgiler

Arapça’da güneş anlamına gelen “Şems” kelimesinden türemiş olan “Şemse; Türk Cilt Sanatında ve Tezhip Sanatında oldukça yaygın bir şekilde kullanılan, yuvarlak ve beyzi (elips) bir motif çeşididir. Bu motif; form itibarıyla güneşe benzediği için “Şemse” olarak adlandırılmıştır (Özen 1985, Özcan 1990). Yazma eser ciltlerinin önemli bir bölümünü şemse süslemeler teşkil etmekle beraber;

ciltlerin dış kapak, iç kapak ve miklep kısmında şemse (Şekil 1) süslemelere rastlanmaktadır (Çığ 1971, Özen 1987). Şemseler; Selçuklu ve 16. yüzyıl Osmanlı ciltlerinde genellikle yuvarlak formda, Fatih Döneminde (15.yy.) mekik şeklinde, 17. yüzyıldan itibaren de beyzi (oval) formda yapılmışlardır (Özcan 1990, Özkeçeci vd. 2014).

Şekil 1. Şemse (Özcan, 1990: 23)

Şemsenin alt ve üst kısmında bulunan ve şemseye bağlı ya da ayrı olarak yapılan küçük beyzi (oval) şekiller "salbek" olarak adlandırılmakta ve bu şekilde yapılan şemselere "salbekli şemse" (Şekil 2) adı verilmektedir (Özen 1988, Özkeçeci vd. 2014).

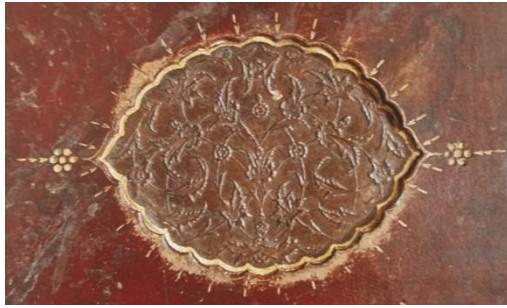
Şekil 2. Salbekli Şemse (Özcan, 1990: 21)

Şemseler, yazma eser ciltlerinin üstüne; kabartma, sıcak- soğuk baskı, tarama ve boyama gibi farklı tekniklerle yapılmakta ve uygulama üslubuna göre farklı isimlerle almaktadır (Özcan, 1990: 2). Yazma eser ciltlerinde görülen şemseler; "Gömme Şemse", "Altan Ayırma Şemse", "Üstten Ayırma Şemse", "Mülemma Şemse", "Müşebbek (Katı'a) Şemse", "Yazma Şemse", "Soğuk Şemse" gibi isimlerle anılmaktadır. Bu araştırmaya konu olan ve araştırma kapsamında incelenen deri ciltler üzerinde tespit edilen "Soğuk Şemse" tekniği; "hazırlanan

şemse kalıbının yıldız kullanılmadan doğrudan doğruya cildin üzerine basılması” şeklinde uygulanmaktadır. Özellikle 15. yüzyıla kadar bütün İslam ciltleri bu şekilde yapılmış, şemse içerisinde uygulanmış olan motifler yıldız kullanılmadan derinin kendi renginde bırakılmıştır (Fotoğraf 1) (Çığ 1970, Binark 1975, Özen 1998). “*Soğuk Şemse*” tekniği uygulanarak yapılmış deri ciltler incelendiğinde; şemse, salbek şemsesi, miklep şemsesi ve köşebentlerin dendanlı kenarlarının yıldız ile süslediği örneklere de rastlanmaktadır (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 1. Soğuk Şemse (Alparslan, 2013: 7)

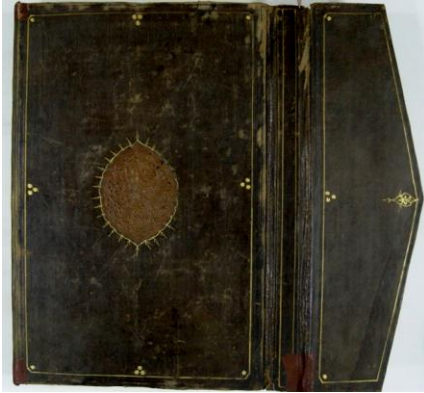
Fotoğraf 2. Soğuk Şemse (Bektaşoğlu, 2009: 88)

2.2. Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde Bulunan “*Soğuk Şemse*” Ciltler

Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan, “*Soğuk Şemse*” tekniği uygulanarak süslenmiş olan yazma eser ciltleri; yapımında ve süslemede kullanılan materyal ve süslemede kullanılan motif ve kompozisyon özellikleri gibi niteliksel açılarından incelenmiş ve toplam 9 adet yazma eser cildi fotoğrafları ile belgelenecek tanıtılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra söz konusu yazma eserlerin; kapsam, ait oldukları dönemler ve eser isimleri gibi niteliksel özelliklerine ilişkin bilgiler, T.C.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu arşiv envanterlerinde bulunan veriler esas alınarak düzenlenmiş ve açıklanmıştır.

Fotoğraf 3'de görülen yazma eser, 17. yüzyıla tarihlendirilmekte ve "*el-Hedyüs-Sârî li Mukaddimeti Fethul-Bârî*" şeklinde isimlendirilmektedir. Arapça dilinde yazılmış olan eser İslâm Dini ve Fıkıh konularını içermektedir. Yazma eseri kaplayan deri cildin yapımında siyah renkli meşin deri kullanılmış ve cilt kapağı üzerinde "*Soğuk Şemse*" tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde oval şemse uygulanmış ve oval şemse içerisinde; hatai, penç, çiçek, yaprak ve hançeri yaprak motiflerinin kullanılmasıyla motif kompozisyonu oluşturulmuştur. Oval şemsenin dendanlı kenarları yıldız ile çevrelenmiş ve yıldız ile tığ süslemeler yapılmıştır. Cilt kapağının kenarları; cetvel çekilmek suretiyle çevrelenmiş ve yıldız ile nokta motifi süslemeler yapılmıştır. Cilt kapağının miklep kısmında ise yıldız ile uygulanmış bitkisel motifler görülmektedir. Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası "*Râşid Efendi 139*" dur.

Fotoğraf 3. "*el-Hedyüs-Sârî li Mukaddimeti Fethul-Bârî*" isimli yazma esere ait cilt

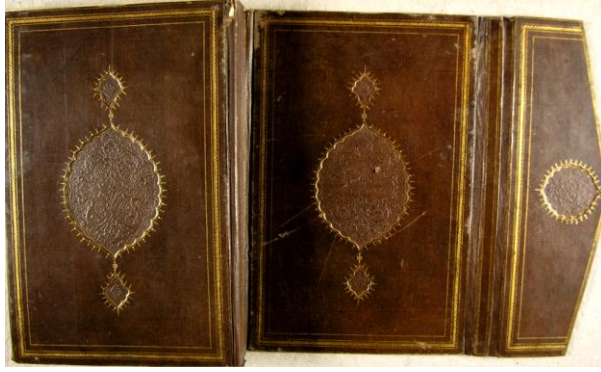
Fotoğraf 4'de görülen eser, "*el-Fetâvâl-Hânîye*" şeklinde isimlendirilmekte ve 16. yüzyıla tarihlendirilmektedir. İslâm Dini ve Fıkıh konularını içeren eserin dili Arapça'dır. Yazma eser cildinin yapımında kırmızı renkli sahtiyan deri kullanılmıştır. Cilt kapağının merkezinde oval şemse, cildin miklep kısmında ise miklep şemsesi uygulanmış, şemseler içerisinde "*Soğuk Şemse*" tekniği kullanılmıştır. Oval şemse ve miklep şemsesi içerisinde; bulut, hatai, penç, çiçek ve yaprak motifleri kullanılarak motif kompozisyonu oluşturulmuş, oval şemsenin dendanlı kenarları yıldız ile süslenmiştir. Cilt kapağı bordür ile çevrelenmiş, bordür

içerisinde zencirek motifleri uygulanmış, yıldız ile renklendirilmiştir. Bordürün her iki tarafı cetvel çekilerek yıldız ile süslenmiştir. Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası “*Râşid Efendi 371/1-2*” dir.

Fotoğraf 4. “el-Fetâvâl-Hânîye” isimli esere ait cilt

17. yüzyıla tarihlendirilen ve Fotoğraf 5’de görülen yazma eser “*Kasîdü’s-Sebîl ilâ Tevhîdi’l-Hakki’l-Vekîl*” şeklinde isimlendirilmektedir. İslâm Dini-Akaid ve Kelam konularını içeren eser Arapça’dır. Yazma eser cildinin yapımında kahverengi meşin deri kullanılmış ve cilt kapağı üzerinde “*Soğuk Şemse*” tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde büyük bir oval şemse ve oval şemseye bağlı salbek şemsesi bulunmaktadır. Cildin miklep kısmında ise miklep şemsesi uygulanmıştır. Cilt kapağı incelendiğinde; oval şemse ve miklep şemsesi içerisinde ağırlıklı olarak bulut motifleri kullanıldığı, hatai, penç, yaprak ve kıvrımlı dal motiflerinin de kullanılmasıyla motif kompozisyonu oluşturulduğu görülmektedir. Oval şemse, miklep şemsesi ve salbeklerin dendanlı kenarları yıldız kullanılarak çevrelenmiş ve yıldız ile tığ süslemeleri yapılmıştır. Ayrıca oval şemse ve salbeklerin birbirine bağlandığı kısımda yıldız ile nokta süslemelerin yapıldığı görülmektedir. Cilt kapağı incelendiğinde; cildin ince bir bordür ile çevrelediği, bordür içerisinde zencirek motiflerinin uygulandığı ve yıldız ile renklendirildiği dikkati çekmektedir. Bu süslemelerin yanı sıra, bordürün her iki tarafının cetvel çekilmek suretiyle yıldız ile süslendiği görülmektedir. Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası “*Râşid Efendi 513*” dür.

Fotoğraf 5. “*Kasûdû's-Sebûl ilâ Tevhîdî'l-Hakki'l-Vekâl*” isimli yazma esere ait cilt

Araştırma kapsamında incelenen ve Fotoğraf 6’da görülen “*Hâşiye alâ Tefsîril-Beyzâvi*” isimli eser 17. yüzyıla tarihlendirilmektedir. İslâm Dini-Tefsir-Tercüme ve Teviller konularını içeren eser Arapça dilinde yazılmıştır. Yazma eseri kaplayan cildin yapımında siyah renkli meşin deri kullanılmış, cilt kapağı üzerinde “*Soğuk Şemse*” tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağı üzerinde oval şemse bulunmaktadır. Oval şemse içerisinde; hatati motifi ve saz yolu üslubu yaprak motifleri kullanılarak motif kompozisyonu oluşturulmuştur. Yazma eser cildinin aşınmaya başladığı ve yıprandığı dikkati çekmektedir. Söz konusu eserin, Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası “*Râşid Efendi 23*” dır.

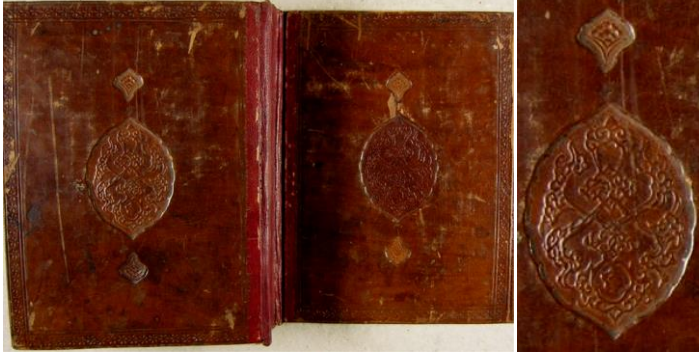
Fotoğraf 6. “*Hâşiye alâ Tefsîril-Beyzâvi*” isimli yazma esere ait cilt

Fotoğraf 7’de, “*Mecmau Tercihil-Beyyinât*” isimli yazma esere ait cilt örneği görülmektedir. 18. yüzyıla tarihlendirilen yazma eser, İslâm Dini-Fıkıh konularını içermektedir ve Arapça dilinde yazılmıştır. Yazma eser cildinin yapımında vişneçürüğü renkli meşin deri kullanılmış ve cilt kapağı üzerinde “*Soğuk Şemse*” tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde oval şemse bulunmaktadır. Oval şemse içerisinde; hatai, penç, hançeri yaprak, yaprak ve kıvrımlı dal motiflerinin uygulanmasıyla motif kompozisyonu oluşturulmuştur. Oval şemsenin dandanlı kenarları yıldız ile çevrelenmiş ve tiğ süsleme yapılmıştır. Şemsenin alt ve üst kısmında yıldız ile renklendirilmiş olan çiçek motifini sembolize eden nokta motifi süslemeler görülmektedir. Ayrıca, cilt kapağının kenarları yıldız kullanılarak cetvel çekilmek suretiyle çevrelenmiştir. Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası “*Râşid Efendi 647/3*” dır.

Fotoğraf 7. “*Mecmau Tercihil-Beyyinât*” isimli yazma esere ait cilt

Fotoğraf 8’de görülen yazma eser 18. yüzyıla tarihlendirilmektedir. “*Reyhânetü'l-Elibba ve Zehratü'l-Hayâti'd-Dünyâ*” isimli eserin konusu Biyografi, yazım dili Arapça’dır. Yazma eseri kaplayan cildin yapımında kızıl kahve renkli sahtiyani deri kullanılmış ve cilt kapağı üzerinde “*Soğuk Şemse*” tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde oval şemse ve oval şemseye bağlı salbek şemsesi bulunmaktadır. Oval şemse içerisinde; hatai, rumi ve kıvrımlı dal motifleri kullanılarak motif kompozisyonu oluşturulurken, salbekler içerisinde ise hatai motifleri kullanıldığı görülmektedir. Cilt kapağı bordür ile çevrelenmiş ve bordür içerisinde sıra halinde çiçek motifleri uygulanmıştır. Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası “*Râşid Efendi 564*” dır.

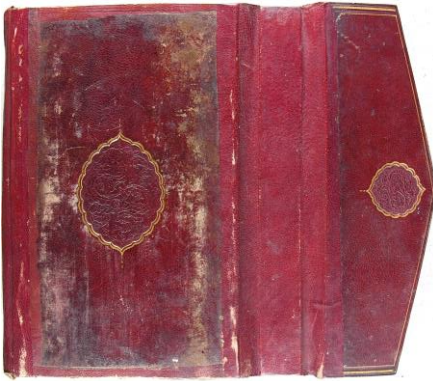
Fotoğraf 8. “Reyhânetü'l-Elibba ve Zehratü'l-Hayâti'd-Dünyâ” isimli yazma eser cildi

Fotoğraf 9’da görülen, İslâm Dini-Tasavvuf ve Tarikatlar konusunu içeren yazma eser 16. yüzyıla tarihlendirilmektedir ve Arapça dilinde yazılmıştır. Yazma eser cildinin yapımında kızıl kahve renkli sahtiyan deri kullanılmış ve cilt kapağı üzerinde “Soğuk Şemse” tekniği uygulanmıştır. Deri cilt kapağının merkezinde oval şemse, salbek şemsesi ve köşebent süslemeleri uygulanmakla beraber, cilt kapağının miklep kısmında miklep şemsesi uygulanmıştır. Oval şemse, köşebentler ve miklep şemsesi içerisinde rumi, hatai, penç, yaprak ve kıvrımlı dal motifleri kullanılarak motif kompozisyonu oluşturulmuş, oval şemseye bağlı olan salbek şemsesi içerisinde ise hatai motifleri uygulanmıştır. Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası “Râşid Efendi 597” dir.

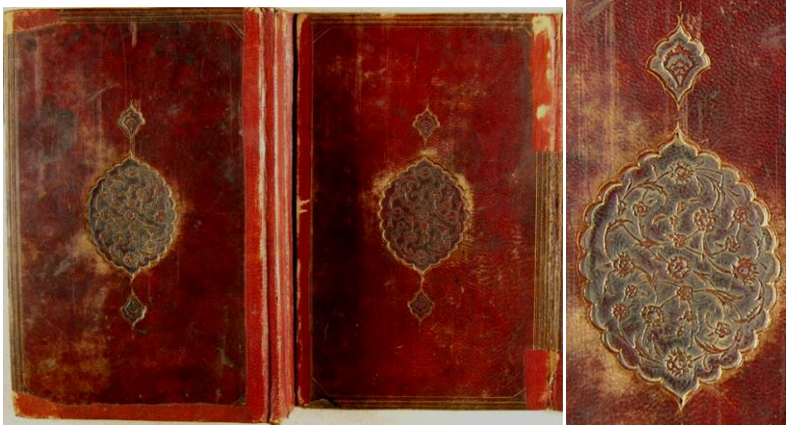
Fotoğraf 9. “el-Minehu'l-Mekkîye fî Şerhi'l-Hemzîye” isimli yazma esere ait cilt

Fotoğraf 10'da görülen eser "*el-Minhâc fî Şerhi Sahîhi Müslim b. el-Haccâc*" şeklinde isimlendirilmekte ve 18. yüzyıla tarihlendirilmektedir. İslâm Dini - Hadis ve Hadis İlmi konularını içeren eser Arapça dilinde yazılmıştır. Yazma eser cildinin yapımında koyu kırmızı renkli meşin deri kullanılmış ve cilt kapağı üzerinde "*Soğuk Şemse*" tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde oval şemse, cildin miklep kısmında ise miklep şemsesi bulunmaktadır. Oval şemse ve miklep şemsesi içerisinde bulut, hatai, penç, saz yolu yaprak, yaprak ve kıvrımlı dal motiflerinin kullanılmasıyla motif kompozisyonu oluşturulmuştur. Ayrıca, oval şemsenin dandanlı kenarlarının yıldız ile renklendirildiği görülmektedir. Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası "*Râşid Efendi 117/1-3*" dır.

Fotoğraf 10. "*el-Minhâc fî Şerhi Sahîhi Müslim b. el-Haccâc*" isimli yazma esere ait cilt

Araştırma kapsamında incelenen son eser Fotoğraf 11'de görülen ve 16. yüzyıla tarihlendirilen "*Bahrü'l-Ma'ârif*" isimli eserdir. Yazma eser, İslâm Dini-Tasavvuf ve Tarikatlar konusunu içermektedir. Cildin yapımında kızıl kahve renkli meşin deri kullanılmış, cilt kapağı üzerinde "*Soğuk Şemse*" tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde oval şemse ve oval şemseye bağlı salbek şemsesi bulunmaktadır. Oval şemse içerisinde; hatai, penç, hançeri yaprak, yaprak ve kıvrımlı dal motifleri kullanılarak motif kompozisyonu oluşturulmuştur. Salbek şemsesi içerisinde ise hatai motif kullanılmıştır. Söz konusu eserin, Yazma Eserler Kurumu arşiv numarası "*Râşid Efendi 608*" dir.

Fotoğraf 11. “Bahrü'l-Ma'ârif” isimli yazma esere ait cilt

3. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma Kayseri İlinde faaliyet gösteren Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamında, söz konusu kütüphanede bulunan, Yazma Eserler Kurumu arşiv envanterlerinden elde edilen verilere göre Osmanlı Döneminden günümüze ulaştığı belirlenen el yazması eserlere ait deri ciltler üzerinde çalışılmıştır. Deri ciltler; şemse süsleme teknikleri açısından incelenmiş, özellikle “Soğuk Şemse” tekniği uygulanmış deri cilt örnekleri kapsama alınmıştır. Yazma eser ciltleri, yapımında ve süslemede kullanılan materyal ve süslemede kullanılan motif ve kompozisyon özellikleri açısından incelenmiş ve toplam 9 adet yazma eser cildi fotoğrafları ile belgelenerek tanıtılmıştır. Ayrıca, söz konusu yazma eserlerin; kapsam, ait oldukları dönemler ve eser isimleri gibi niteliksel özelliklerine ilişkin bilgiler, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu arşiv envanterlerinde bulunan veriler esas alınarak düzenlenmiş ve açıklanmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen yazma eserlerden, 3 adeti 16. yüzyıla, 3 adeti 17. yüzyıla ve 3 adeti ise 18. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bu verilerden; incelenen eserlerin Osmanlı Döneminden günümüze ulaştıkları ve Türk Cilt Sanatının kıymetli ve nitelikli eserlerini temsil ettikleri anlaşılmaktadır. Yazma eserlere ait deri ciltler, şemse, motif ve kompozisyon özellikleri açısından incelendiğinde; hatayi, penç, çiçek, saz yolu yaprak, hançeri yaprak, yaprak, kıvrımlı dal (bitkisel motifler), bulut

(sembolik motif), rumi (hayvansal motif) ve nokta ve tığ (yardımcı motif) motiflerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra cilt kapaklarının bordür ile çevrelendiği ve bordürler içerisinde zencirek motiflerinin (geometrik motif) uygulandığı da tespit edilmiştir. Bu çalışmaya konu teşkil eden ve çalışma kapsamında tespit edilen yazma eserlere ait deri ciltler; Türk Cilt Sanatının Osmanlı Döneminde ulaşılmış olduğu teknik seviyeyi, üslup özelliklerini ve sanatsal değeri göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Geleneksel Sanatlarımız alanında yapılacak olan doğru ve nitelikli çalışmaların; kültür ve sanat değerlerimizin tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve kaynak oluşturması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Alparslan, E. (2013). Kütahya Vahit Paşa Yazma Eser Kütüphanesi'nde Bulunan El Yazması Eser Ciltlerinden (Deri) Örnekler. NWSA-E-Journal of New World Sciences Academy, 9(1).

Anonim (2018). <http://www.rasitefendi.yek.gov.tr> (Erişim Tarihi: 11.01.2018)

Bektaşoğlu, M. (2009). Anadolu'da Türk İslam Sanatı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Binark, İ. (1975). Eski Kitapçılık Sanatlarımız, Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş.

Çığ, K. (1971). Türk Kitap Kapları, İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Yayınları.

Özcan, Y. (1990). Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi. Ankara: Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri/31.

Özen, M. E. (1985). Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları.

Özen, M. E. (1987). Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri. Antika Dergisi, 25.

Özen, M. E. (1988). Türk Cilt Sanatı. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Yayın no: 57.

Özkeçeci, İ. ve Özkeçeci, Ş.B. (2014). Türk Sanatında Tezhip. İstanbul: Yazıgen Yayıncılık,

* Bu çalışmada yer alan yazma eser ciltlerine ilişkin fotoğraflar; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Konya Bölge Müdürlüğüne bağılı olarak Kayseri İlinde faaliyet gösteren Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesi dijital arşivinden elde edilmiştir.